

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

15
ДИНАРА
1952

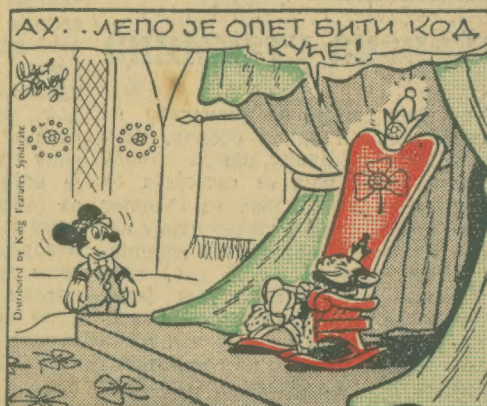

Година XVIII — Број 216 — Субота, 18 фебруар 1956

МИШЕ

У ЗЕМЉИ ПАТУЉАКА

13

Светот вештачке хартије

Америчкој индустрији хартије пошло је за руком да у току Другог светског рата усаврши израду штапских географских карата које су готово неуништивне. Њих можемо бацити у воду, преко њих могу да пређу гусенице тешких камина, може да их прегазу и читав пук пешадије, па да им се ништа не догоди.

Уствари, материја преко које је географска карта штампана само се зове хартија; она је састављена од пластичних материја, каучука и стакла и одликује се невероватним особинама.

Од овакве синтетичке хартије данас се израђују бране против снежних наноса и преслаке за намештај. Можете се купати у костиму од хартије, можете прекрити зидове стана тапетима који се лепе сами од себе, који трјују муве и комарце, а можете у кухи-

ХАРТИЈА КОЈА НЕ ГОРИ — КУПАЋИ КОСТИМИ ОД ХАРТИЈЕ — УБРУСИ ОД ХАРТИЈЕ КОЈИ ЗАМЕЊУЈУ ВОДУ И САПУН — БРАНЕ ОД ХАРТИЈЕ ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ СНЕЖНИХ НАНОСА

њи прострти такав папир који ће имати иста својства као линолеум.

Захваљујући модерној хемији, синтетичке материје добијене на бази разних смола доносе велике користи. Таква начин производње, откривен 1942 године, послужио је и за израду неуништивих географских карата које смо малопре поменули. Четрнаест година после овог проналазак, од синтетичке хартије производе се убриси, марамиче, салвете и многи други предмети који су раније прављени искључиво

од текстила. У лабораторијама се сада испитује могућност израде доњег рубља од синтетичке хартије, а опити са свечаним хаљинама потпуно су успели.

Фабричка машина производи тканину од хартије брзином од 120 метара у минути, док најбржа фабричка машина тка свега 6 и по метара вунене или памучне тканине на сат. Да ће синтетичка хартија бити знатно јевтинија од текстила није потребно наглашавати.

Недавно је начињен убрис од хартије који истовремено замењује воду и сапун. Он се састоји од четвртастог „чупавог“ папира који не пропушта влагу, са унутрашње стране напупљен је колоњском водом, пресавијен је неколико пута и влажан стављен у кесицу од алуминијумске хартије која је велика као кутија за шибнице. Хартија остаје влажна све док се кесича не отвори, а течности је ту савим довољно да човек њоме натопи лице и руке. За неколико секунди колоњска вода испари, остављајући на кожи осећај освежења. У неким болницама тешки болесници већ

добиају овакве убрисе, помоћу којих се могу лако и брзо освежити не позивајући у помоћ медицинско особље.

Пре извесног времена, радници градске чистоће у Бруклину добили су велике цаклове од вештачке хартије у којима су скупљали влажне отпатке. Неки цаклови, напуњени до врха, били су остављени у води, па ипак ни после више дана на њима се није приметило никакво оштећење. Покретне бране од папира служе у САД за заштиту железничких пруга од снежних вејаница. Између кола, које се забаци у земљу, рапаци се вештачка хартија. Она је толико јака и отпорна према влази да подноси вели-

ке и дуготрајне снежне сметове.

Постигнут је успех и у производњи вештачког картона коме не смета температура од 230 степени Целзијусових. Од овог картона, са обе стране обложеног алуминијумом, праве се судови у којима се продају скуване и потом смрзну-

судови за печење хлеба. Од синтетичке хартије производи се и слама којом се испуњавају седишта аутомобила, а она се, такође, облажу „тканином“ од хартије. Од једне врсте вештачке хартије хемичари су створили тканину изванредне јачине и лепоте и наменили је производњи мушких шешира са широким ободом и мушког летњег одећа које ће моћи да се пере сапуном а да притом не претрпи никакве промене. Ускоро ће се крила једрилица пресвлачити хартијом која стаје знатно мање од досадашњих тканина.

Напредак технике омогућио је да вештачка хартија добије и друге особине. На пример, произведен је папир који не гори и папир који, пошто је сагорео, не оставља ни труни пепела. Најзад, пронађена је и таква хартија која испаравањем нарочитог гаса спречава рђање предмета који су њоме обложени.

Као што се види, у производњи вештачке хартије до данас су постигнут велики успеси, али — кажу хемичари — будућност ће показати да ли све то само скроман почетак.

Необична сликарска утакмица

У баварској покрајини Горњој Франачкој одржана је средином прошле године једна занимљива сликарска утакмица: десетак сликара надметало се ко ће од њих да изради најмању слику. Један академски сликар из Минертаха био је први готов. Његова уљем рађена пра воугаона слика била је широка шест, а висока осам милиметара. Међутим, његов најопаснији такмач, један литограф из Марктлојтена, израдио је акварел — портрет једне жене — чије су димензије биле три према четири милиметра. У међувремену, такмичарима се придружио један шеснаестогоди-

шњи сликар на порцелану из Рехауа и однео победу. Служећи се лупом, он је помоћу четкице која се састојала од свега једне длаке из куниног крзна израдио уљану слику величине 1,9 према 2,4 милиметра. Кад се његов рад, који такође представља лик једне жене, посматра кроз увеличавајуће стакло, онда се чак може видети да жена на слици држи спуштене трепавице. Охрабрен својим успехом, победник на овој чудној сликарској утакмици изјавио је да намерава да изради једну слику која ће бити још мањег формата.

„Кремен“ за упаљаче није кремен

Кресиво за упаљаче зове се кременом, мада је то погрешно. Под кременом, кременом киселином, кременом земљом, кременом стаклом — углавном се подразумевају хемијске једињења силицијума с другим неорганским материјама. У кресиву за упаљаче најчешће нема силицијума, већ савим других материја. Те материје су легуре разних метала. Најбоље кресиво за упаљаче је легура метала церијума с гвожђем. Ова легура је још зове Ауеров метал, по своме проналазачу, хемичару

Карлу Ауеру. Постоје и неке друге легуре за кресиво.

Кремен, боље рећи кварц, употребљавао је човек за паљење ватре у време кад није знао за шибнице. Ударао је парчетом гвожђа или чељика о кремен, при чему је створена варница падала на сув трод и палила га. Постојале су и лешке „кременаче“, у којима је варница, коју је производно окидач с кременом, палила барут.

Зато је ваљда, по еличности употребе, кресиво за упаљаче и добило назив — кремен.

НИГДЕ МИРА

Научници су до данас испитали и класификовали око милион врста инсеката. Према њиховом мишљењу, у природи има бар још један милион врста које треба тек испитати. Неки зоолози иду и даље и тврде да је тај број много већи и да на земљи живи близу десет милиона разних врста инсеката. Број свих инсеката на свету није могућно чак ни приближно одредити, али је сигурно да би за то била потребна астрономска цифра. Инсекти живе свуда: у ваздуху, на земљи, у земљи, у барама, у рекама. Најмање их има у морима. Они се размножавају необично брзо и кад би сви који дођу на свет остали у животу, инсекти би за веома

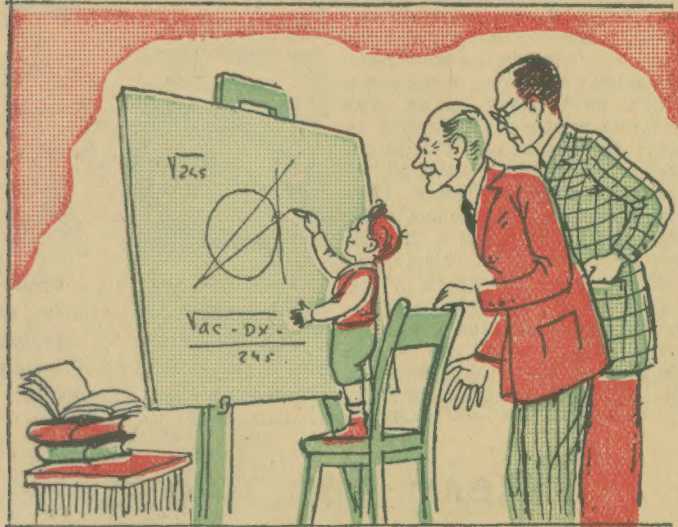
кратко време постали господари наше планете. На срећу, инсекти имају многобројне непријатеље. Њихов „непријатељ број један“ су разне болести, од којих страда око 60%. Поред тога, огроман проценат страда у међусобној борби: већи инсекти уништавају мање. Најзад долазе остале животиње — сисари, гмизавци и птице — које се хране инсектима. Оне их уништавају свуда, без обзира да ли живе у земљи, води или ваздуху, и у свако доба дана и ноћи. Узмимо, на пример, детлиће и њиховог блиског сродника зелену жуну. Средњи шарени детлић углавном лови инсекте на грамама дрвећа, велики детлић на стаблима, а жуну уништава

оне који живе у трулим пањевима и земљи. Дрозд хвата инсекте на површини земље, а чворак, који има дуг кљуун, лови оне који живе испод површине. Зелена жуна својим дугим кљуном проналази и инсекте који су се још дубље сакрили. Дугорепа ластва лети тако високо да је понекад не можемо сагледати и на тим висинама тражи себи храну. Ластавица узлеће до мањих висина, а ластва брегунница још ниже од ње. На врху дрвета чворак тражи себи храну; шарена мухоловка на нижим гранама. Инсекте лови свуда и у свако доба: тако се у природи одржава равнотежа.

Изузетно обдарена деца

Тдан од научника светског гласа, Луј Терман, више од тридесет година проучава проблем изузетно обдарене деце. Према његовим последњим закључцима, данас „вундеркинди“ не губе своје изванредне способности кад наврше петнаесту годину живота, као што се то раније често догађало. Деца су и после тог доба доброг здравља, оштроумна су и у свему напредна. На универзитету у Станфорду, у Калифорнији, Терман је основао специјалне курсеве за нарочито обдарену децу и постигао изванредне резултате. Примењена у десетој години у гимназију, деца су полагала матуру већ у петнаестој, а приликом испитивања интелигенције коефицијент је код сваког износио око 160, број који достижу само генијалне особе.

Изгледа да су у праву они научници који кажу да се налазимо у времену кад се на целом свету све више јављају деца са изванредним духовним и физичким способностима. Људи су све образованији, њихова деца наслеђују развијеније мождане и живчане центре, а, сем тога, нова поколења васпитавају се под повољнијим условима но што су се васпитавали њихови родитељи, тако да је појединцима све више могућно оно што се некад сматрало неостварљивим. На пример, од првих грчких олимпијада до данас домет у бацању диска утростручен је. Сличан је напредак и у другим спорт-

ским дисциплинама. Извлачећи закључке из све већег успеха одраслих, омладине и деце на разним пољима људске активности, с ону страну Атлантика већ се чине покушаји да се одаберу изузетно обдарена деца и да се на специјалан начин васпитавају, како би се и на духовном плану постигли „рекорди“.

Каже се да је генијална особа најнежнија биљка цивилизације. Да би она дозрела и да би могла да даје плодове, потребно је да се испуне многи услови. На пример, може се догодити да се једна особа која је обдарена изванредним музичким способностима роди глува или да оглуви у раном детињству. Неко ко је обдарен за сликара може да ослепи. Друштвена средина такође игра врло значајну улогу. Изванредан таленат за науку може да се роди у каквом забаченом селу или у толико сиромашној породици да се његова даровитост никад не развије. Уопште узев, у свету живи много више генијалних талената но генијалних људи, јер низ препрека на које су они у животу наилазили није дозволио развој њихове изузетне обдарености. Али, има и таквих чија обдареност успе да разбије оквире скучености и заосталости непосредне околине.

У току два последња столећа у Европи су се развили сасвим изузетни таленти великих музичара. Хендл је компоновао у једанаестој, Моцарт у четвртој, Хајдн у шестој години. Али, они су имали срећу да су живели у средини која их је потстицала. Моцартов отац био је музичар и учио је сина да свира на разним инструментима још од његове треће године. Ханс Бах био је отац праве династије музичара. Међутим, није потребно да се родитељи баве неком уметношћу да би дете примало свакодневне потстицаје. Данас, кад култура захвата све шире слојеве, довољно је живети у посредном додиру са обдареним особама па да таленат пробије пут. Томе за доказ служе многобројна обдарена деца која се појављују на разним децим концертима, као аутори дела на ликовним изложбама итд., мада су њихови родитељи сасвим просечни људи.

Но, поред социјалних, постоји и једна друга врста препрека кад је у питању развијање талента. Наиме, обдарене особе брзо се откривају ако је у питању спорт, музика, шах и ликовна уметност. Чим се уочи његов таленат, дете се води у балетску или музичку школу и даје му се могућност за брз развој. Али, кад је у питању интелигенција која може да користи науци, таква се деца спутавају. Јер, ниједна школа не дозвољава упис у први разред детету од четири године, без обзира на то што је оно умно већ дозрело. Тако је енглески филозоф Џон Стјуарт Мил научио историју света у седмој, а Паскал расправу о науци о звуку у дванаестој години. Свакако, стварањем све ширих могућности за школовање потстицаће се и деца са оваквим склоностима, а нарочито за поједине науке.

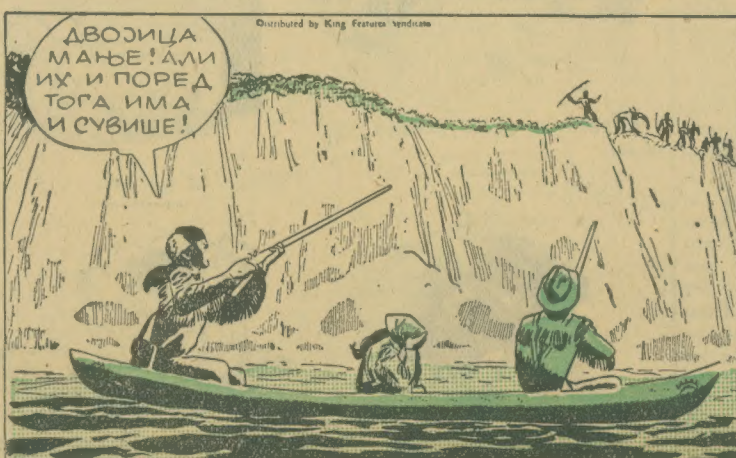
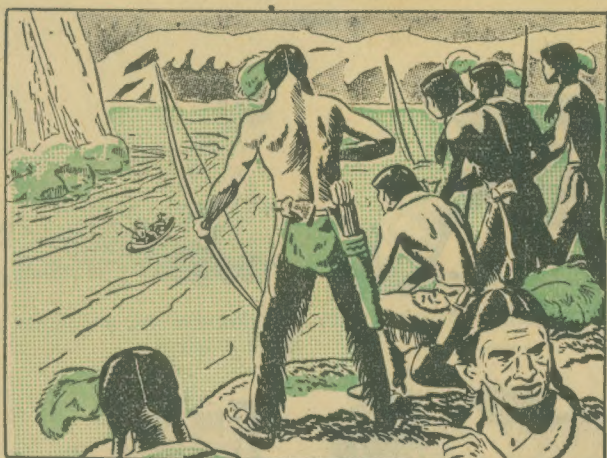
Животиње – филмски јунаци

Усавременим филмовима све чешће се појављују животиње. Холивуд је у последње време постао највећи центар животиња-филмских звезда, које нису више тако усамљене као у време када су мајмун Чита и чувени лав који је својом риком оглашавао почетак филмова Метро Голдвин Мајора на филму зарађују често више од самих глумаца. Наравно, ова зарада иде у џепове њихових власника, који су уствари изванредно стрпљиви и упорни дресери. Добро извезбане дивље животиње, а нарочито мајмуни и слонове, доносе својим власницима често преко 35.000 француских франака на дан. Медведи, камиле и крокодили су нешто слабије плаћени. Најмање зарађују козе: свега око 2.000 франака дневно. Од свих животиња-филмских глумаца највише новца донео је свом газди чувени булдог Бастер. Од 1942 године, кад је почео да „игра“ на филму, он је зарадио око 40 милиона франака.

НАЈСТАРИЈИ У 1955 ГОДИНИ

Сваке године открије се на свету по неколико стогодишњака за које се раније није знало. Од стогодишњака откривених 1955 године најстарији је Хаиђани Халил Сеуд, који има 118 година. Халил Сеуд, пореклом Либаца, родоначелник је огромне породице. Само његових непосредних потомака који су још у животу има 154.

WALT DISNEY'S ЛЕГЕНДЕ О ДЕВИ КРОКЕТУ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

МАЛАЈСКА ФЕДЕРАЦИЈА

Ових дана у целој светској штампи пише се о Малајској Федерацији и о томе да ће она најзад постати слободна. Због тога ћемо о овој далекој земљи уkratко написати где се она налази, колика је, шта њу као државу сачињава, који народ тамо живи, чиме се бави и друге појединости.

Малајска Федерација налази се на Малајском Полуострву Индокине. Северни део овог полуострва припада Бурми и Сијаму (Тајланду), а јужни Малајској Федерацији, која је тренутно још под британским протекторатом. Малајску Федерацију сачињава девет држава које се налазе на јужном делу Малајског Полуострва и британски поседи Пенанг и Малака. Године 1945 развио се велик покрет код становника ових крајева за потпуну самосталност земље.

Изгледа да су Португалци били први Европљани који су дошли у ове крајеве, те су 1511 године заузели Малаку и ту остали до 1641, кад су дошли Холанђани. После су се на сцени појавили Енглези, који су 1786 заузели Пенанг,

1795 Малаку, а 1819 Сингапур. Све те земље до 1946 године биле су енглеске колоније, а онда су претворене у британски протекторат. Малајску Федерацију сачињавају: бивше малајске федералне државе, затим нефедералне државе и државе бивше колоније такозваног Стретс Сетлменса.

Бивше малајске федералне државе су: Перак, Селангор,

Негри Сембилан и Паханг. Нефедералне државе су: Јохоре, Тренгану, Келантан, Кедах и Перлис. Државе бивше колоније Стретс Сетлменса су: Пенанг и Малака. Малајска Фе-

дерација укупно заузима простор од око 131 квадратни километар, а на њему живи око 5 милиона становника. Просечно на сваком квадратном километру живи 38 становника. Становници Малајске Федерације су: Малајци (2,165,500), Кинези (1,540,750), Индои (600,000) и Европљани (око 20,000), а има и других народности. Главни град је Куала Лумпур (138,500, становника), који се налази у држави Селангор.

Малајци се највише баве гајењем пиринча, а мање каучука. Кинези и Индои раде у рудницама калаја, гвожђа и боксита, а и на плантажама каучука. Кинеза има и у градовима, где се баве трговином, занатима, а држе и мања предузећа.

Малајска Федерација је углавном аграрна земља и налази се на раскрсници светских поморских путева. Индустија је прилично развијена. У производњи гуме и калаја она стоји на првом месту у свету. Око 74% земљишта покривено је тропским шумама, у којима расте дрво тик, затим дрвета из којих се добијају смоле и гутаперка, а расту и тропске војке. Поред пиринча, у Малајској Федерацији производе се велике количине копре, палмовог и кокосовог уља,

чаја, дувана итд. Рибарство је такође јако развијено, па овамо долазе Јапанци с бродовима-радионицама. Од руда има највише калаја, боксита, титана, тунгстена, тантала, злата итд. И индустрија је развијена. Тамо постоје бродоградилшта, фабрике машина и мотора, железничке радионице, рафинерије уља, фабрике дувана и конзервираног воћа (ана нас). Железничка мрежа дугачка је око 1.730 километара.

ГРАД ХОДИДЈЕД

Ходидјед су остаци старог града у Босни, источно од Сарајева. Помињао се у Средњем веку као град у жупи Врхбосна. Око 1429 године босански краљ га је уступио Турцима и они су од њега начинили базу за продирање у Босну. Доцније је напуштен.

ОГРЛИЧАР

Огрличар је барска птица, која може бити велика до 30 сантиметара. Има шиљаст кљун и тамносмеђе перје. С пролећа мужјацима није огрлица од крутог перја. Живи у Европи.

ШТА ЈЕ СТЕНОТЕРМАН?

Стенотерман је израз који означава живо биће које је навикнуто на одређену температуру средине и које тешко подноси веће промене температуре, (на пример пастрмка, која живи само у хладним водама).

КАКО СУ ПОСТАЛА ИМЕНА?..

Многе речи које се данас употребљавају у обичном говору или у научној терминологији имале су некад савим друго значење. Историја постанка тих речи обично крије у себи занимљиве податке о некадашњим обичајима и начину живота појединих народа. Такав је случај и са речима карат, шасија и лансета.

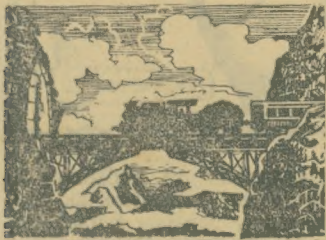
Карат

Трговцима Старог века велике незгоде причињавало је то што нису имали одређених мера за тежину. Нарочит проблем били су мали „тегови“ потребни за одређивање тежине скупоцених метала, драгог камења и ретких зачина. Због тога су они били приморани да те „тегове“ потраже међу

Највиша железница на свету

Највиша железница на свету просечена је кроз кршевите перуанске Анде и пролази кроз кланац Антикаона, на 4.843 метра надморске висине, 37 метара изнад највише тачке Мон Блана. Возови, који после дугих часова вијугања стану да прелазе преко Антикаоне, налазе се готово стално међу облацима или изнад облака. Зато грађани Перуа овај највиши воз на свету и зову „небески воз“. Највиша железничка станица на читавој пузи, која је истовремено највиша железничка станица на свету, јесте Тиклио, на 4.685 метара. Тиклио је значајан центар за производњу бакра, чија се руда до железнице преноси искључиво на ламама.

Изградња железничке пруге кроз перуанске Анде претставља један од најскупљих и најтежих грађевинских подухвата у историји. Један метар ове пруге, дугачке више стотина километара, стаје око 100.000 француских франака. У току изградње пруге погинуло је у несрећним случајевима или умрло од болести око 10.000 радника. Није било дана да неки радник не падне у провалију. Баш кад је изградња била у пуном јeku, домаћи Индијанци одбили су да наставе

рад и сви до једног напустили су опасни посао. Власти су биле приморане да траже раднике у другим земљама. Највише се јавило Кинеза, који су довршили пругу и готово сви остали у Перуу.

Свака композиција која прелази превој Антикаоне мора обавезно да има свог лекара. Лекар за време пута помаже путницима који оболе од висинске болести и, пре свега, даје им да удишу кисеоник. Откад је завршена ова највиша пруга на свету, 1927 године, забележено је преко сто смртних случајева у возу услед недостатка кисеоника.

сићушним предметима које је природа створила. А у природи нема ништа једнообразније од биљног семена, па је тако разно семење узимано уместо тегова.

Међу семењем које се највише употребљавало као јединица мере за тежину било је семе дрвета рогач. Рогач, или рогчић како се у неким нашим крајевима назива, који успева готово на читавом Блиском Истоку, рађа махуне са слатким, густим соком и малим семењем боје чоколаде. Стари Феничани и Грци правили су од овог сока густо вино, а у неплодним крајевима плод рогача је сјужено и за исхрану. Опрано и осушено на сунцу, семе рогача личи на мали, крив рог. Због тога је ово семе добило име „кератион“, према грчкој речи „керас“ — рог.

Мењачи новца и трговци драгим камењем најрадије су се служили семеном рогача као јединицом за тежину. „Кератион“ се употребљавао као мера за драгоцености готово у свим земљама Старог века. Касније, кад је за драго камење и злато одређена стандардна мера, она је, по старој јединици „кератиону“ добила име — карат.

Шасија

Стари Латини називали су ограђен или затворен простор речју „капсум“ и тај њихов назив примили су многи други европски народи. Разуме се, разни народи и племена прилагодили су ту реч свом језику и изговору, тако да је по негде изгубила сваку сличност с првобитним обликом. Тако су је стари Гали изговарали као „шас“ и њоме су називали не ограђен простор, већ саму ограду. Током времена реч је добила дужи облик, шаси, и више није означавала ограду, већ дрвени рам којим су се осигуравали отвори на зградама: врата и прозори. У 16 веку овај назив примили су и Енглези и њиме су називали дрвене рамове прозора на којима је, уместо стакла, била навоштена хартија. Рамови на прозорима одавно се више не називају „шасијама“, али се та реч ипак није изгубила. Њу су конструктори првих топова „позајмили“ да би њоме означили рам постоља за топ. Почетком овог века, кад се „родила“ индустрија аутомобила, основна конструкција за „кола без коња“ такође је названа — шасијом.

Лансета

Најубојније оружје старих Келта било је копље са две сечнице. Франци, који су се одупирали најезди Келта, називали су ово страшно оружје именом „ланс“. Та реч постала је од сличне келтске речи која је значила „пробости“. Све до проналаска барута, „ланс“ је остао најважније оружје европских ратника. Слично оружје, само нешто краће, употребљавали су касније ловци на китове. То оружје они су називали „лансетом“, што значи „мало копље“. Њихова „лансета“ била је тако спретна да су њоме почели да се служе и лекари кад је било потребно да некоме пуне крв или изврше какву другу мању операцију. Почетком 15 века „лансета“ је била обавезан инструмент свих средњовековних лекара-хирурга. Хируршки инструменти су се отада усавишавали, али је назив „лансета“ и даље остао.

Из „Алманаха сиротој Ричарда“

Илетком ове године извршило се два и по века од рођења Бенџамина Франклина, научника, проналазача, филозофа, државника и новинара. Од 1732 до 1757 године Франклин је издавао „Алманах сиротој Ричарда“, неку врсту часописа, у коме је објављивао разне изреке. Изреке „Сиротој Ричарда“ продрле су у народ и

постале праве народне пословице.

И мали ударци обарају хрст.

Најгори точак у колима највише шкрипи.

Саваљалица нема добрих суседа.

Жури се полако.

Једна птица у руци више вреди од две на грани.

Једна трула јабука поквари остале.

Рано лези и рано устани, па ћеш бити здрав, мудар и богат.

Једи да живиш, а не живи да једеш.

Због једног клина — изгубљена потковица; због једне потковице — изгубљен коњ; изгубљен коњ — изгубљен јачак.

Карика између имизаваца и сисара

Од предмета који су прошлог лета ископани у Аризони, створена је сада богата збирка фосила у америчком Музеју за природну историју. У њој се налази десетак лобања и више скелета тритилодонта, животиње која је дуго сматрана за карика која још недостаје између гмизаваца и сисара. Тритилодонтни су били величине наше домаће мачке и живели су пре 175 милиона година. Одликовали су се доњом вилицом са стављеном од много костију, типичном за гмизавце, док су имали зубе са више шиљака, типичне за сисаре. Они су у неку руку већ били прешли границу која дели гмизавце од сисара.

ДЕЦА КОЈА ЈАШУ НА АЈКУЛАМА

Једна француска експедиција под морских ловаца борава је прошле зиме у Океанији и провела неколико месеци на архипелагу Туамото, ловећи ајкуле, цинновске полипе, корњаче и друге морске немани. Французи су са чуђењем посматрали урођеничке ловце „помотусе“ како се голоруки хватају у коштац са ајкулама дугим 3,5 до 4 метра, или како уједају за главу цинновске полипе да би их брже савладали. Али, најискреније дивљење Европљана заслужили су дечаки са Туамотоа који су смело јахали на ајкулама.

Своје изванредне подвиге дечаки изводе у једном базену дугачком 50 а широком 20 метара, у коме се налази десетак ајкула. Ове опасне животиње уловили су њихови очеви и пустили их у базен да се деца са њима играју и вежбају се за свој будући позив ловаца ајкула. Највише се истицао једанаестогодишњи Темоко. Хитрим скоком он узјаше прву ајкулу на коју наиђе и, држећи се за њену главу, муњевито пројурити кроз цео базен. Затим скочи с ње, као с коња у трку, и ухвати се за леђа друге ајкуле, и тако редом све док се не измења на свих десет. Кад се замори, Темоко се хвата за

реп ајкуле, која га онда вуче горе-доле по базену. Он на свом телу носи многобројне трагове зуба ових немани, али сад су га ајкуле већ упознале и нису више тако зле. Кад наврши петнаест година, Темоко ће, као и остали његови другови, почети да хвата ајкуле голим рукама у отвореном мору.

О животу дечака са Туамотоа и о узбудљивом лову на ајкуле голоруких урођеника француски подводни ловци снимили су више филмова.

Пчеле без жаока

Пиваде на речном острву Бакал, на висоравни Мато Гросо, у Бразилији, испуњене су од раног јутра једноличним жујањем пчела. На цвеће, још мокро од росе, пчеле долећу у читавим ројевима. Сваки рој дели се одмах на две групе и док једна „скупља“ цветни нектар, друга, која се састоји од „ратника“, кружи око ње да би је бранила од непријатеља.

Најопаснији непријатељи ове необичне врсте пчела, којој је природа ускратила жаоку, јесу жућкастоцрвени велики мрави. Они би се радо почастили пчелама, али не смеју да им се приближе, јер пчеле-ратници шире око себе нарочити мирис који гладне разбојнике-мраве може да усмрти чак и са приличне даљине.

Дан се већ клони крају, скупљање нектара је завршено и пчеле се враћају у своја гнезда у каквом шупљем дрвету. Пчеле-раднице улећу одмах у гнездо. Међутим, „ратници“ морају претходно да буду прописно очишћени, јер њихово „оружје“, непријатан мирис којим се бране од мраве, шкоди осталим пчелама. Због тога они слећу на лишке у близини гнезда и чекају да дођу „пчеле-дезинфектори“.

Оне су око три пута веће од пчела-радница и отровна лепљива смеа на телима „ратника“ изгледа да њима ништа не смета. Тај отров оне посипу својим јаким сисаљкама, затим отару „уста“ о лишке и заједно са очишћеним „ратницима“ улазе у кућу.

Научници још нису утврдили на који начин пчеле справљају овај лепљиви отров, али су запазили да нарочита група пчела доноси у близину гнезда једну биљку чији сок има извесне сличности с неким биљним отровима. Помешан с јелом, овај сок не шкоди ни жу-

дима ни животињама. Међутим, мирис који избија из сока јако надражује нос и грло, а после неколико минута изазива запаљење дисајних путева. Код људи и већих животиња то запаљење прође само од себе за неколико дана, али мање животиње, а нарочито инсекти, могу да угину ако је ваздух загађен мирисом овог сока.

Природа је ускратила жаоку пчелама на речном острву Бакал, али им је у накладу подарила способност да справљају отров и да се њиме бране од непријатеља.

ЕЛЕКТРИЧНА МРЕЖА БЕЗ ПРЕМЦА

Шведска има електричну мрежу с водовима најјачег напона, какав не постоји ни у једној другој земљи на свету — 380.000 волти. Ова јачина биће ускоро повећана на 650.000 волти, а дужина главне линије у 1958 години износиће 7.500 километара.

Дан је одмах заборавио на страх кад је видео заробљеницу. Скочио је и почео да грди отмицаре. Један Дунз подигао је пушку, али га је други спречио, рекавши: „Штеди барут!“

Да би се осветио Дунзима Џон је набавио олову и барута. Његова сестра Ана правила је метке, а Џон је на тавану нашао очеву пушку. Била је зарђала, али се још могла употребити.

Дечак Џон Рид, син једног фармера кога су убили разбојници Дунзи, сакрио се иза стене, јер је видео чету јахача која је ишла путем за Дун Грин, где је био главни логор Дунза.

Дунзи су на коњима носили огромну пљачку, а један од њих, преко седла, носио је и једно дете. Џон је кроз измаглицу угледао кадићено одело и дугу, плаву косу украдене девојчице.

Дан је одмах заборавио на страх кад је видео заробљеницу. Скочио је и почео да грди отмицаре. Један Дунз подигао је пушку, али га је други спречио, рекавши: „Штеди барут!“

Да би се осветио Дунзима Џон је набавио олову и барута. Његова сестра Ана правила је метке, а Џон је на тавану нашао очеву пушку. Била је зарђала, али се још могла употребити.

Из ђачких дана

СТОЈАНА НОВАКОВИЋА

Мали Коста Новаковић (име Коста променио је у Стојан док је био у Београду) дошао је у Београд 1857 године да настави гимназијско школовање. У Шпанцу је свршио четири разреда, а у Београду се уписао у пети. Костин отац, тишлер Јова, пореклом из Босанске Крајине или можда из Херцеговине, био је сиромашан човек и није имао средстава да школује сина. Међу тадашњим професорима у шабачкој гимназији био је и Стојан Бошковић, историчар и доцније истакнути српски политичар. Он је наглађивао на мајстор-Јову да пошаље Косту у Београд. Кад се овај бранио тиме да му не може дати ни путног трошка до Београда, акамоли да га издржава толике године, онда му је Бошковић одговорио: „Твој је Коста тако даровит и вредан ђак да вреди да се задужиш и да га пошаљеш у Београд, а он ће се тамо издржавати сам својом зарадом“. И тако мајстор Јова скупи нешто новца и сасвим скромно опреми свога сина Косту на даље науке у престони град Београд.

Убрзо по свом доласку у Београд, будући велики научник и државник склопи пријатељство са својим школским другом и имењаклом Костом Поповићем, способним и даровитим младим, али исто тако луком сиротињом као што је био и млади Новаковић. Становали су заједно и заједнички се хранили — ревенем, како се то тада говорило. Сваког месеца прилагали су у заједничко домаћинство по 35 гроша. Понекипут кували су сами, али махом су се хранили хладним јелима. Коста Поповић издржавао су од малих позјамца, које би враћао кад би му од куће послали који дукат, а Коста Новаковић је у уредништву „Српских новина“ савијао и експедовао новине, и то му је био главни приход у току петог, шестог и седмог разреда гимназије. А и један и други заносили су се литерату

ром и били већ признати ђаци-писатељи.

Коста Поповић је током целог свог ђаковања водио дневник, записке, и на једном месту овако је забележио: „.... Гледам многе како се галантирају, па ми понекад и нехотице дође мисао на памет да је добро бити богат. Али кад у моју собицу дођем, па кад погледам на моје стихове које сам градио кад нисам имао шта да ручам, та онда не би овај опаки рај ни за које добро уступио. Што се тиче киношера, у том здравом напредујем. Десни лакат на капуту и лева ногавица погледају једно друго кад ја не видим. Зло! Али да видиш како и није. Да су ми уместо јакта леђа исцепана, уместо ципеле капа, тад би тек нешто било. Али то није ништа, јер сам ја писатељ, и од најбољих, јер сви су добри писатељи понајвише исцепани, а ја сам списатељ понајисцепанији, дакле, слепо ватерло, и најбољи“. Тако је у својим записима писао о себи Коста Поповић, кога су другови звали Постојани и кога је нераздвајно пријатељство везивало с Костом Новаковићем.

Ђачка соба

Као ђаци шестог разреда гимназије, два пријатеља становао су у једном сокаку недалеко од Калемегдана. У пространијој авлији, пуној цвећа и жбунова, поред такозване летње кухиње, имао је своју собицу Коста Постојани. Имењаци су, као ђаци вишег гимназијског разреда, били решили да имају сваки своју „собу“, сигурно због учења, а и због књижевног рада. Собица Косте Новаковића постала је чувена у тадашњем београдском ђачком животу, нарочито међу писатељима. А ево како је отприлике изгледала. У истој авлији у којој је становао Коста Постојани била је једна одвојена кућица и у њој шупа за дрва и једна мала соба. На вратима те собице није било никакве браве, само једна реза, и у њу је могао да уђе свако кад му се год усхте. У собици фуруна, са сулундаром који је био проведан кроз мали прозор, једино што га је собица имала. До једног зида била су намештена два пара ногара, на њима

четири нерендисане даске, слам њача и сламом напуњен јастук, све прекривено шареницом. Поред прозора стајао је сто, а на њему много књига и хартија и „један дивит и неколико гушчих зарезаних пера“. На поду велика земљана чинија и у њој ибрик. По окреченим зидовима неколико великих ексера, на којима су висиле старе панталоне, један отрцан зимски капут, један пешкир, гусле и сламни шешир.

Тако је изгледала собица у којој је становао гимназијалац Коста Новаковић, међу ђацима београдске гимназије већ признати писатељ и једно време главни уредник писаног ђачког листа „Оценитељ“. Иначе су ђаци-чланови уредништва „Оценитеља“ и „ученог ђачког друштва“ ту Новаковићеву собу називали „републиком“. У њу је могао да се улази кад се хтело, без обзира да ли је домаћин код куће, да се говори што се хоће, критикује и политизира. Ту се чувао архива „Оценитеља“ и „ученог друштва“ — „Због читања те архиве, сви су другови, готово сваки слободан тренутак, проводили у тој собици Косте Новаковића“. Зимом је она била препуна посетилаца и тада би се седело уз лојану свећу, расправљало о књижевним стварима и читали оригинални радови или преводи. Заједничким прилозима кувао се „гроз“, који је стално врло на фурунџици. За време годишњих школских испита Новаковић је био присиљен да на врата своје собице залепи објаву: „Молим другове и пријатеље да не улазе. Учим за испит. К. Н.“ И тада је ово ђачко уочиште за извесно време остало тихо; само се чуло мрмљање домаћина који је марљиво спремао испите.

Први књижевни рад

Писани лист „Оценитељ“ покренули су Коста Новаковић и Коста Поповић још као ђаци петог разреда гимназије. Лист је излазио два пута недељно, у одређене дане; некипут, додуше, са закашњењем, јер рукописи нису увек стизали на време. Лист је објављивао оригиналне радове, песме и прозу, затим превод, али највећи део био је посвећен оцени, критици тих радова. Зато се лист и звао „Оценитељ“. — „Задатак и циљ биће слободно препирати се и одговарати“. Најоштрији и најплоднији критичар био је Коста Поповић. Коста Новаковић је у првом броју објавио песму „Нигди лека“ (то је уједно и први објављени Новаковићев рад), а о њој је Коста Постојани написао опширну критику, са следећим закључком: „Ви нисте казали у чему се састоји тај лек, зашто сте тужни, или је та туга дошла из ветра, пак сте лек тражили бленући по мору (које нисте видели), по горама, у поноћи на плавом небу или друго шта, ђаво га знао!“. Једном другом сараднику оценио Коста Постојани овако поручује: „Господин Б. Ј. Николић има одвећ велики ум, и његова је глава така да праведно заслужује да четири ноге носи!“

Прву новелу коју је објавио „Оценитељ“ написао је Коста Новаковић. Звала се „Срећа на смрти“. Убрзо је у овом ђачком листићу објављен и први Новаковићев есеј. Тема је била актуелна. Новаковић, ђак шестог разреда гимназије, пи-

сао је о једном савременом, значајном српском песнику — Ђури Јакшићу. — „Нам песник Ђорђе Јакшић још чека ко ће га свијету представити предочи, али његова слава положила је темељ у срцима беспристрасних и ваљаних Срба. Неће пасти Јакшићев вртан глас славе док је њих“. После увода Новаковић напомиње како и Јакшића, као и све наше славне људе, гони невоља и беда, па потом наводи једно Јакшићево писмо из Сумракова (19 новембра 1957). Овај Новаковићев ђачки есеј је први овећи рад о песнику Ђури Јакшићу, који је тада међу београдском ђачком омладином уживао велики углед и симпатије.

Смео се похвалити...

Коста Новаковић је „Оценитељ“ уређивао два месеца, цео први „течај“, а тада је уредништво предао свом верном другу Кости Поповићу. Опраштајући се од читалаца, Новаковић каже: „При свршетку другог месеца смео се похвалити да су нам сви листићи били оригинални, и да превода ни две врсте није било. Господа сарадатељи (сарадници) трудиле се заједно с будућим уредником да се и од сада цена оригиналних списа не побије. Страшно се бојимо да не падне, јер су сви ђачки листови њихова предузећа кратка“.

„Оценитељ“ је излазио још неко време, а од нове школске године 1859—1860 у собици Косте Новаковића основано је, на предлог Владана Ђорђевића (доцније организатора српског санитета, књижевника и председника владе), ново ђачко друштво, овог пута „право учено друштво“. Испрва је друштво имало седам чланова. Би-

ли су то ученици седмог и петог разреда гимназије. Коста Новаковић и Коста Поповић обуставили су издавање „Оценитеља“ за вољу новог друштва, које је члановима налагало велике обавезе. За првог председника изабран је Коста Поповић, који је написао његов први „закон“. По овом „закону“ сваки „член“ морао је сваке недеље да донесе најмање један табак рукописа, превода или оригинала. Било је обавезно да се уче страни језици, и на једном састанку одлучено је „да се учи и латински језик сваког четвртка од осам до десет сати“. Постојала је и друштвена каса и сваки члан морао је месечно да приложи 3 и по цванника. Од друштвеног новца куповала се хартија и узимала претплата за стране и домаће листове. Друштвене „просторије“ биле су у Новаковићевој собици и ту су одржавали сви њени састанци (око 50).

Ђачко учено друштво живело је готово две године. Коста Новаковић већ је завршио гимназију и постао лицејца, али је још задржао чланство овог гимназијског друштва. Најактивнији његови чланови били су Коста Новаковић, Владан Ђорђевић, Коста Поповић и Драгиша Станојевић (доцније истакнути српски политичар, преводилац Дантеа и Ариоста). За ово друштво Новаковић је написао читав низ оригиналних састава: есеја, новела, доста лирских песама, а дао је и већи број превода. Владан Ђорђевић превео је четири драме и један роман, поред мањих превода, а написао је и десетак оригиналних новела. Коста Поповић, између осталог, превео је и Лесингову драму „Мина од Барнхелма“, а Драгиша Станојевић превео је с француског неколико Волтерових драма. Кад је друштво престало да ради, многе ствари из његове архиве објављене су у тадашњим листовима и часописима.

Кад је Коста Новаковић завршио гимназију и постао ли-

цејца, он је већ био познат као „човек од пера“, списатељ. Постао је сарадник новосадског књижевног листа „Данице“, чији је уредник плаћао хонораре за објављене ствари. Као гимназијалац, Новаковић се окушао у свим књижевним родовима, па је написао чак и драму „Станко Црнојевић“, која се његовим друговима много свиђала. И први свој хонорар Новаковић је примио као гимназијалац, ђак шестог разреда. У музици и невољи, он и његов нераздвајни друг Коста Поповић продали су неколико табак својих превода неком Алекси Поповићу, који је штампао календаре и друге књижице, па их сам разносио по Србији. — Радосна вест, — пише Коста Поповић у свом дневнику — моћи ћемо наше преводке продати... Ето новца! А Алекса Поповић дао им је за све преводке само један дукат. — „Боље ништа него ништа!“ — записује Коста Постојани и радује се што је бар за извесно време дошао крај беди његовој и његовог верног друга Косте Новаковића...

ПТИЧЈИ КРИЦИ У СЛУЖБИ АВИЈАЦИЈЕ

Последња новина у магнето фоноји је снимање „говора“ животиња, тј. њихових крикава за које се сматра да имају извесно значење. На ту замисао дошао је амерички природњак др Фрингс, не из чисто научних, него и из веома практичних разлога. Наиме, у ваздушном простору у близини америчке обале често је долазило до авионских несрећа услед судара с јатима морских птица, која су, свакако привучена сјајем апарата, налетала на авионе. Један крик ових птица, који несумњиво значи опомену да јато скрене са опасног пута, снимљен је на магнетофонску траку и он сада, промукао и крештав, с времена на време одјекне преко звучника приморског аеродрома, да би благовремено растерао крилате нападаче.

Где је Томас Милер?

У Лондону је почетком децембра одложена на неодређено време бракоразводна парница против Томаса Х. Милера, бившег официра британске морнарице. Разлог: Милер се није могао пронаћи. Његова судбина и пребивалиште увиђени су у непрозиран вео тајне, који нису могла скинути ни најбрижљивија истраживања. А није у питању само Томас Милер, него и 24 његова сапутника који су се једног октобарског јутра укрцали заједно с њим на брод „Дојита“, да их отада више нико не види.

„Дојита“ је некад била приватна јакта чувене филмске глумице Мери Пикфорд. Била је још у одличном стању кад је тога јутра из луке Апија пошла на своју уобичајену 40-часовну пловидбу до суседних острва Токелау. Тај део океана пуна је скривених опасности. Изненадне олује, на картама необележени спурови и подводни ковитлачи били су чест узрок бродолома. Али, искусни капетан Милер већ годинама је сигурно водио своју лађу кроз све те опасности. Штавише, за време овог његовог последњег путовања није забележена ни једна озбиљнија олуја. Па ипак, ни он ни његови путници никад нису стигли до Токелауа.

Први наговештај злог уде-

са дошао је читав месец дана после њиховог нестанка, кад је „Дојита“, допала испуњена водом и у бедном стању али још способна за пловидбу, откривена како се сама и напуштена љулка на благом, валовитом мору, око 600 миља далеко од свог курса.

Одмах се стало нагађати шта је могло навести овог способног поморца да заједно с путницима напусти брод на отвореном океану и повери свој и њихове животе малим и слабаким сплавовима, којих је на броду било укупно три. Један лист је тврдио да су их напали и заробили гусари. Али, који би гусар одбацио тако леп брод као што је „Дојита“? Други су говорили да је брод насео на неки подводни спурд и за доказ указивали на његово оштећено дно. Међутим, после пажљивог испитивања

стручњаци су изјавили да је ово оштећење само резултат вишедневног таласања на узбурканом океану. Било је и таквих мишљења да се брод преварио, па онда поново исправно, а да су се људи грчевито држали на њему све док их таласи нису спрали. Али, зашто је онда нестао бродски компас? Зашто нигде нема бродског дневника? Има и једно романтично објашњење: да је Милер, милост или силом, пребацио путнике на неко усамљено острво, где ће провести цео живот, без страха од поверилаца и суда за разводе.

Почетком децембра „Дојита“ је одвучена до острва Фиџија, где и сада стоји, чекајући да њена тајна буде расветљена.

Дун

У почетку је Џон тешко пуцао. Али, временом се извекбао, па је могао да погоди и врапца у лету. Ипак, није био задовољан. Још сам млад да бих могао да се осветим Дунзима, говорио је.

Једног фебруарског јутра Џон је пошао да лови рибу и стигао до ушћа потока Багвоти у реку Лин. Примишљао је да ли да крене према долини у којој живе Дунзи.

Из даљине је Џон чуо шум водопада покрај кога се долазило до скривених разбојника Дунза. Он је храбро пошао узводно, подупирући се штапом.

Џон се дуго мучио док је прешао хучни водопад. Када се најзад испео, пао је од умора. Није имао снаге даље да иде, па је ту и заспао. (Наставиће се)

ЛЕТЕЋИ ЛОВЦИ

из
Фукиена

У многим областима простране Кине дивље животиње још и данас представљају озбиљну опасност за усеве и стоку. Пловинија Фукиен, на пример, пружа дивљим животињама најидеалније услове за живот. Клима у њој је супротна, кише обилне, планине и брда су обрасли шумама, а долине бујном ниском вегетацијом. Ту ловац може да нађе све што му срце зажели: од тигра, леопарда и дивље свиње, па све до јаребице и фазана. Због тога и није чудно што су сељаци из Фукиена познати још од давнина као извршни ловци и што имају стару ловачку традицију. Међутим, они не лове зато што воле тај спорт, па чак ни због тога да би дошли до меса, већ што их на то нагони тешка невоља. Наиме, дивље свиње и јелени представљају праву напаст за тек засађен слатки кромпир и за бамбусове младине, јер поједу све изданке, па чак изрију и корење. Кад кромпир узри — ако од дивљих свиња уопште стигне да узри — „ступа на сцену“ болничко прасе. Кинески сељаци причају да се болничко прасе ваља по њиви и на своје болње набодје кромпире, које односи у шуму да би се тамо на миру сладило.

У последње време у селима провинције Фукиен створене су доброволне ловачке друштвине за борбу против ових штеточина. Најпознатија међу њима по стала је дружина из села Суининг, тако да она данас представља праву „летећу ловачку бригаду“, коју позивају свуда где дивље свиње угрожавају жетву. Ловци из Суининга су по занимању сељаци и у лов одлазе кад заврше своје сеоске радове, или пак кад се у околини појави каква изузетно велика штеточина.

Све до недавно кинески ловци-сељаци одлазили су у лов наоружани само примитивним једноцевкама које су израђивали сеоски ковачи. Успех у лову углавном зависи од ловчеве вештине и његових паса. Оно што је морнар на пучини компас, то је ловцу пас у шуми — гласи једна стара кинеска пословица. Због тога се на одгајивање ловачких паса обраћа највећа пажња.

Псићи, који касније треба да постану главни помагачи ловаца, одгају се према длачима на њушци. Ако млад пас има само један чуперак длака, ловци су унапред сигурни да ће од њега бити изврстан „трагач“, с два чуперка — осредњач, а пас који има три уопште не долази у обзир. Највећа брига ловаца је да свог будућег помоћника дресира тако да овај не залаже пре но што наиђе на сигуран траг прогонене дивљачи.

Лов тече на следећи начин: напред иде са псима само један ловац, такозвани „налазач“, који обавештава остале кад открије траг. Он мора да буде снажан и издржљив и да — што је можда најважније — познаје „глас“ и навике сваког појединог пса. Успех у лову великим делом зависи од окретности „налазача“. За споразумевање међу ловцима служе рогови или нарочита врста школки у које, као и у рог, може да се дува. Један дуг звук роба позива ловце и псе на окуп, више кратких звукова значе да је дивљач негде у близини, а два оштра, један за другим произведена тона означавају да је траг откривен. „Дивљач је потерана, пушке на готово!“ — јављају три кратка, оштра тона. Срећан завршетак лова објављује веома дуг, дрхтав звук роба.

Кинески ловци-сељаци имају једну особину која недостаје многим професионалним

се налазило село. Са четири пса, „налазач“ је кренуо откритим трагом.

На непун километар од места где је траг примећен пси су, у неприступачном честару испод једне испупчене стене, открили јазбину прогоненог

ши како се под њеним ногама ломе шибице, дигао пушку. Али, вепар се није појављивао, нити је, како то дивље свиње обично чине, ударио својим утаженим путем, већ је кренуо у супротном правцу, према планинском кланцу.

Тројица ловаца у заседи чули су најпре лажеж паса, а убрзо потом ломљење грана и тутањ прогоненог вепра. Одјекнуо је први пуцањ. Уплаше на животиња застала је за тренутак, након се нашла на чистини, и други метак погодио ју је у предњу ногу. Ловци су очекивали да ће рањени вепар јурнути право на њих, али он се изненада окренуо и нестао у густућу. Пси су га пратили у стопу. После дуже време, далеко доле усред шуме, зачула су се још два пуцања. Затим тишина. А онда, одјекнуо је дуг, дрхтав звук роба, објављујући срећан завршетак лова.

Пратиоци ловаца обесили су диновску животињу о дугу дрвену мотку и у триумфу је понели у село, крај златних, зрелих поља која она више неће пустошити.

Следећег дана кренули су ловци даље, да би још три се ла ослободили напасти. На том ловачком походу они су убили једанаест већих дивљих животиња: девет дивљих свиња, једно болничко прасе и једног великог срндаћа. За своје услуге добили су одређени део плена, који су међу собом поделили на равне делове. Сваком псу припало је исто онолико колико су добили и ловци. Кад су се вратили у Суининг, њихови укућани већ су били завршили жетву пиринча и читаво село сакупило се још исте вечери да чује причу о успелом лову.

вепра. Из ње се чуло потмуло гроктање уплашене животиње. „Налазач“ је потражио заклон, упалио једну експлозивну „жабичу“ и баacio је у густућу. Ништа! Тек после петнаесте „жабиче“ животиња се покренула и „налазач“ је, чув

ВЕПРОВАТИ

БЛАГАЈНА У КОСИ

Поглавица афричког племена Болото носи све документе и читаву племену

тово никад не раздвајају, јер Кити служи као водич слепом другу.

САМОУКИ ПОЛИГЛОТ

Ричард Р. Џонс (1780—1848) из Абердерона, у Шкотској, без ичије помоћи научио је латински, старогрчки, хебрејски, француски, италијански, шпански, арапски, сиријски и халдејски.

ЗЕЦ БЕЗ УШИЈУ

На имању Клифорда Клеманса, фармера из Грифилда, у Америци, окотио се прошле године један пшитоми зец без иједног ува.

СПОМЕНИК ГРУМЕНУ ЗЛАТА

У Гозулу, у Тибету, на месту где је некад нађен један диновски грумен злата подигнут је касније споменик у облику камене ку-

ску благајну у својој коси, очешљаној у облику шупљег ваљка.

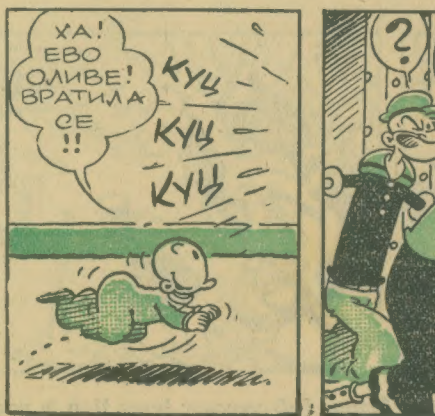
СЛАТКА И КИСЕЛА

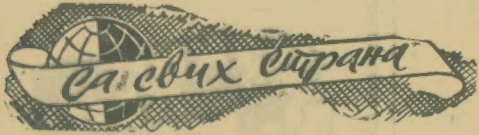
У градској болници у Алтмену, у америчкој савезној држави Охају, рођене су истог дана две девојчице које су добиле имена Свит и Сауер, што би, преведено на наш језик, значило „слатка“ и „кисела“.

МАЧКА — ВОДИЧ СЛЕПОГ ПСА

Вилијам Елмас, пекар из Четхема, у америчкој савезној држави Мисури, има мачку Кити и једног слепог пса. Пас и мачка не само да се добро слажу, већ се го-

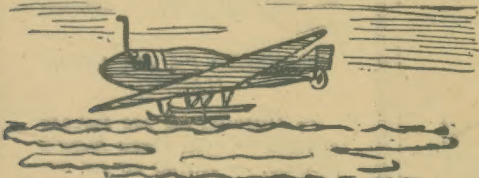
ле. Малтер којим су спазани камени блокови био је претходно помешан са извесном количином златног праха.

АВИОН-ПОДМОРНИЦА

Уред за патенте у САД увео је у свој списак један проналазак који пре личи на плод маште Жил Верна или Х. Ц. Велса него на стварност. Назив, у њему је регистрован проналазак реактивног авиона који је истовремено и „цепна“ подморница. Његов проналазач, Доналд Дулитл, пружао глас способних инжењера у једном од највећих ваздухопловних предузећа Америке, тако да се не претпоставља да је у питању какав производ маште. Крила авиона имају облик делте. Испод површине мора она се простиру као какава плоча, којом пилот рукује помоћу ручи-

це. У авион је уграђен електрични мотор, а електрична енергија се не налази напред, већ позади. На предњем делу налази се перископ. Ту су, затим, разни вентили и извесни делови уређаја којима располажу и подморнице. Доњи део авиона продужава се у смучке, које се могу прикључити уз труп да не би смањивале брзину авиона док је у ваздуху или у води. Авион се спушта испод морске површине само онолико колико му то дозвољава перископ.

* * *

ЗМИЈЕ КОЈЕ СКАЧУ

Један енглески туриста који је са својом групом провео извесно време у Италији тврдио је по повратку у Лондон да су њих двоје видели на једној планини у Лигурији змију која скаче. Змија је дуга два метра и премешта се с места на место у готово усправним скоковима. На почетку, они су мислили да је то штап који баца нека невидљива рука. Били су, наравно, нападнути уверљивост се да то није штап већ змија. Како нису имали у приправности фотографски апарат да сликају ову појаву, по повратку у земљу једино су могли да нацртају по сећању оно што

се тада указало пред њиховим очима. Ова прича доводи се у везу с другим казивањима из Јужне Африке и са Блиског Истока, али зоолози сматрају да је то ипак невероватно. Међутим, позната је снага жеља и пососа кад треба да се попије из какав мали водопад. Ако делфин, који је знатно тежи од змије, успева да скочи два метра у вис, и то из воде, изгледа да није баш толико невероватно да се змија одбаца од чертог тла. Па ипак, то је само претпоставка, која је можда тачна, али је треба доказати.

* * *

НОВА ПОТПЛАТА ЗА СМУЧКЕ

Доктор Боуден, професор универзитета у Кембриџу, годинама је испитивао од чега зависи брзина вожње на смучкама. Он је установио да ту није битан притисак, како се досад мислило, већ трење смучки по леденим кристалима, који образују танак покривач на снежној површини. Професор Боуден вршио је опите с воском, ланком, парафином и разним пластичним производима, којима је премазивао доњу површину смучки, па је притом закључио да само једна материја може да омогући вожњу нарочито велику брзину, а то је политетрафлуоретилен. Ова смеса не дозвољава да се дрво „лепи“ за тле, чак ни онда кад је оно слабо покривено снегом.

* * *

КОКОШКЕ „ИГРАЈУ“ ГОЛФ

Захваљујући примени нових психолошких метода, амерички научници су успели да са животињама постигну оно што раније нико није могао ни да претпостави. Тако су, на пример, дресирали кокошке да „разумевају“ поједине реченице, да ходају по разапетој конопци и да „играју“ голф. Играње голфа састоји се у следећем: кокошка скочи на једну плочицу и услед њене тежине плоча покрене полугу уз коју се налази лопта. Скок ставља лопту у покрет. Ако

она падне у рупу, кокошка, као назаду, добија неку послатицу. Ако је „удацац“ био погрешан, игра се наставља док се не постигне повољак. Да би дошли до резултата, супрузи Бреланд, који на овоме раде, не служе се кажњавањем, већ искључиво награђивањем животиња после сваког успешно извршеног задатка.

* * *

БОМБАРДЕРИ ОД СТО ХИЉАДА КИЛОГРАМА

У САД израђена је атомска батерија коју су назвали необичним именом — „цепна“, мада је широка метар, а дугачка метар и по. Батерија је начињена ради проучавања атомске погоне на авионима. Бомбардер који ће се кретати помоћу два нуклеарна мотора биће тежак око 100.000 килограма. Сваки реактор даваће потисак од 22.500 килограма и авион ће моћи да превазиђе брзину звука.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

Свети сићушних бића — у кредит

Вероватно нисте знали да се у кредит, оној кредит којом се пишу слова и бројеви по школској табли, налази читав један изумрли свет сићушних бића. Ако тај свет будите тражили голим оком, нећете га моћи запазити. Но, ако на једно равно парче стакла ставите исцрпљен комадић креде и пажљиво га посматрате кроз микроскоп, приметитећете безброј ситних љуштара различитог облика. Угледаћете пуно здобних кућица шкољки и пужева, а можда ћете видети и неку читаву.

Откуда оне ту, у кредити? Креда се састоји од аморфног калцијум-карбоната, који је настао нагомиланнем огромног броја ситних организама, такозваних амоба с кречњачком љушчицавом љуштуром. Многе животињске које живе у мору или у рекама израђују од кречњачака — или, што је исто, од калцијум-карбоната — своје кућице. Њиховим изу-

мирањем и нагомиланнем стварају се огромне наслаге креде, које се касније искористишавају у различите сврхе: за израду школске и сликарске креде, разних лудера, прашкова итд. Наравно, кредит се долази и неке друге материје, да би јој се побољшала својства.

За креду кажемо да је аморфни калцијум-карбонат. Реч „аморфан“ означава да креда нема кристалну структуру, тј. по грчком, она је без облика и без унутрашње правилне грађе.

КОНТИНЕНТИ СЕ ПОМЕРАЈУ

После детаљних географских премејарања, дански на учиници су утврдили да се тле Скандинавије налази у сталном издијању, док се северно-америчка обала сваке године удаљује од Европе за око 30 сантиметара.

Акрилне смоле

Пластичне материје, чији се број стално повећава, већ данас служе као добра замена многим металима и другим материјама. Од њих се израђују најразноврснији предмети, од посуда и обуће, до шасија за аутомобиле и читавих бродова. Без њих се више не могу замислити хемиска индустрија и електротехника. Њихова велика механичка чврстоћа, мала специфична тежина, својство доброг изолатора топлоте и електричне струје, као и особина да се могу обрађивати на повишеној температури и притиску — све их то чини незаменљивим у многим грамама људске делатности.

Овде ћемо говорити о једној врсти пластичног материјала познатој под именом акрилне смоле. То су материје које се добијају такозваном полимеризацијом извесних органских једињења. Шта је, уствари, полимеризација? То је груписање, боље рећи здруживање, молекула неког једињења, нај-

чешће органског, у ново једињење с новим особинама. Акрилне смоле су производ здружених молекула ацетилена и етилена. Према жељи произвођача, акрилне смоле могу да буду чврсте или меке, а особина да добро пропуштају светлост, да се не ломе, да им је мала специфична тежина и да се лако обликују учинила их је врло корисним и много траженим материјалом.

Најпознатије пластичне масе акрилних смола су: плексиглас, плексигум, акронал, дукрил и друге. О употреби плексигласа свакако сте већ нешто прочитали или чули. Његова најшира примена је у производњи сигурносног стакла: за прозоре на аутомобилима и авионима, на сатовима или заштитним наочарима. Међутим, све је већа његова употреба за израду ортопедских помагала и протеза за зубе, а и за разне украсне предмете.

И плексигум има широку

примену. Захваљујући великој растељивости, он је постао одличан материјал за израду медицинских завоја и фластера, а служи и за изолацију електричних каблова. Неке врсте плексигума замењују стакло на аутомобилским и авионским прозорима, као и на гас-маскама. Остале акрилне смоле, којих је сваки даном све више, такође су нашле своје место у разним привредним гранама.

ЖЕНА С НАЈДУЖОМ КОСОМ

Словачка сељанка М. Кра- синик, из места Кошице, сматра се за жену с најдужом косом на свету. Она је висока 161, а коса јој је дугачка 172 сантиметра, тако да се вуче по земљи кад је расплетена.

ЧУДАН НАЧИН КОПИРАЊА УМЕТНИЧКИХ СЛИКА

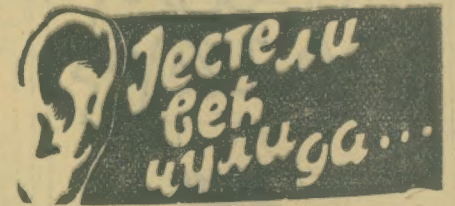
На обичној писаћој машини с дугачким ваљком барселонска дактилографиња Алберих израђује копије уметничких слика великих мајстора. За тај посао она употребљава траке у шездесет разних боја. Енглеска телевизија приказала је недавно ову необичну дактилографију при „откуцавању“ копије Генсбороове слике „Војоткиња од Девоншира“.

СЕДАМНАЕСТ ГОДИНА У ИСТИМ ЦИПЕЛАМА

Марокански трговац М. Ребеиро, из Казабланке, већ 17 година без престанка носи исте ципеле, уколико се не налазе код обућара на оправци. Први пут их је обуо кад му се родио најмлађи син, који је прошле године матурирао. Узрок овом необичном рекорду М. Ребеиро није ни сиромаштво ни тврдоглавост, већ претерана осетљивост ногу, које, према његовим твђењу, не трпе ниједне друге ципеле.

ШТА СУ МАРТИНАЛИЈЕ?

Маргиналије су забелешке поред текста на белинама (маргинама). Тим именом се често зову и делимични песнички утисци.

... прва вест о смрти Александра Пушкина, који је 27 јануара 1837 године погинуо у двобоју, објављена је код нас тек 5 марта у деветом броју „Новина србских“, у рубрици „Вести из иностранства“. Та вест, кратка и с пуно погрешака, гласи: „Руско књажество претрпело је знамениту штету догледом с смрћу стихотворца Александра Пушкина, који је и у иностранним земљама познат и који се 10 фебруарја после кратке телесне

... мада их обично називају белим мравима, термити нису бели, већ мрки.

... у Бразилији живи једна врста слепих

мишева који могу да достигну величину маčke.

... стари Халдејци и Египћани, а по њима касније и Грци, упоређивали су планету Меркур, која се пре изласка и после заласка сунца може видети као жућкаста звезда која се брзо креће, с брзим коњаником и неуморним путником с крилима на ногама.

... први шаховски мечеви одржавани су у 9 веку на дворовима багдадских калифа.

... једно од првих средстава за улепшавање жена био је антимон. Њиме су жене давале очима дугу-

болести у 38 година живота свог претставно. Тек после 15 дана исте новине су објавиле да је „несрећни и проклети двобој“ узрок Пушкинове пре-ране смрти.

... колико се досад могло утврдити, прве смучке појавиле су се у нашим крајевима пре 700 година. Познати словеначки историчар Иван Валвазар пише у својој књизи „Слава велике Војводине Крањске“ да су сељаци на Блокама, у Словенији, употребљавали смучке да би и Вавилону трошиде се лакше кретали по снегу.

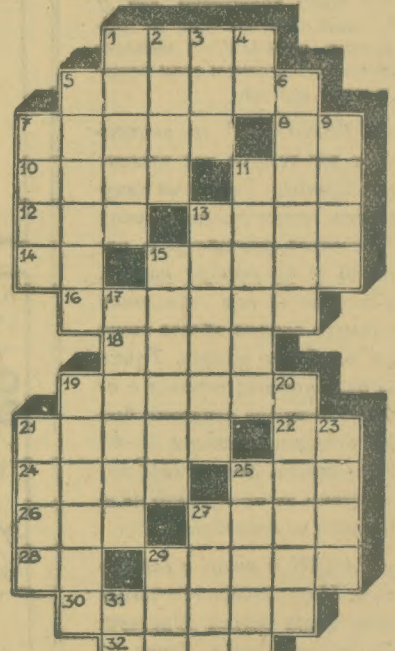

Њаст облик и продужаване обрве чак до косе. Жене у Египту љавали смучке да би су велике количине антимиона.

Водоравно: 1) отвор на кожи; 2) врста музичке композиције; 3) област у Војводини; 4) лутолов брод; 5) пристаниште у Кини; 6) део женске одеће; 7) ушпана свеза; 8) стрателски важна тачка; 9) мера за површину; 10) личност из једног познатог дејег романа; 11) справа; 12) једно од имена истарског књижевника (Данунијада); 13) оман у зилу; 14) месечна награда за рад; 15) слово латинице; 16) личност из Дизнијевих стрипова; 17) предлог; 18) свеза; 19) град у Сирији; 20) хемиски знак за галијум; 21) електрични спроводник; 22) дуж одређена крајњим тачкама лука; 23) пасмина.

Усправно: 1) роман од Ивана Гончарова; 2) придевска заменица; 3) оружани сукоб; 4) коњ; 5) град на Волги; 6) пројекат за једом; 7) основа; 8) свеза; 9) наша река; 10) ала; 11) добитак на уложени новач; 12) познати шпански књижевни критичар и историчар књижевности (1856—1912); 13) штампана објави; 14) украсна зеластва биљка; 15) град у Чехословачкој; 16) географска карта; 17) наша река; 18) ароматична биљка; 19) отак (слов.); 20) слово латинице.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) тога; 2) лидери; 3) нити; 4) Иди; 5) ораси; 6) (Андрин) И(во); 7) Неда; 8) мм; 9) Јозеф; 10) Арг; 11) лула; 12) талири; 13) рало; 14) Иса; 15) Ивона; 16) ат; 17) Пале; 18) Иж; 19) цески; 20) кат; 21) мана; 22) Новара; 23) Кант.

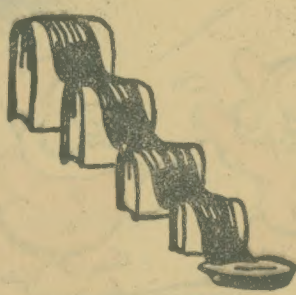
Усправно: 1) титан; 2) Одисеј; 3) ге; 4) ари; 5) Лир; 6) Ила; 7) норма; 8) нимфа; 9) идиол; 10) Азур; 11) мртв; 12) елиса; 13) галоп; 14) лонац; 15) ризик; 16) Атина; 17) Алеман; 18) Екарт; 19) Жан; 20) ина; 21) тој; 22) ва.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Трка водених капљица

Набавите у продавници бо- ја малу количину графита. Ако њега нема, графит ће га добро заменити. Узмите

траку хартије прилично дугу, а широку десет сантиметара. Уколико немате тако дугачку траку, ви лепљеном на ставите један на други неколико комада хартије. Премажите једну страну ове траке графитом или парафином, па зећи да он буде равномерно размезан по целој површини.

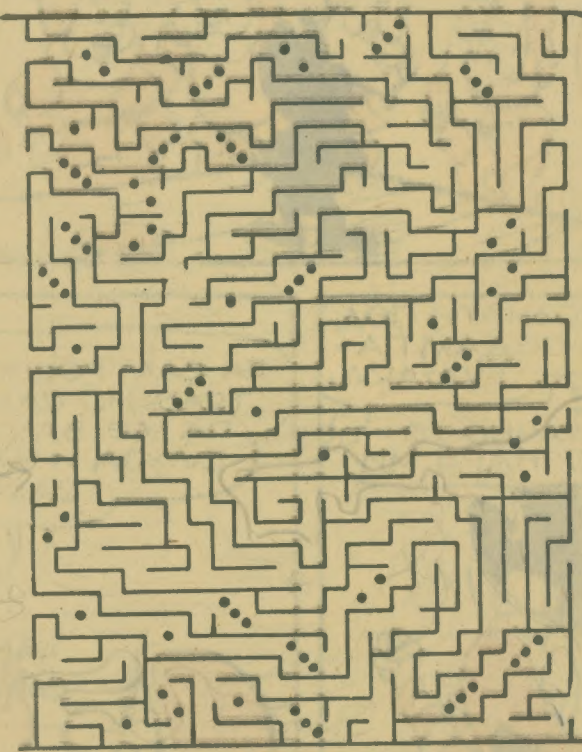
Кад је то готово, узмите најмање четири књиге различите величине и распоредите их по столу степенчастом, по величини. Преко књига пружите траку и учврстите је са по две чиоде на повезу сваке књиге. Водите рачуна да трака преко најмање књиге доспе у тањир. Тиме је ваш тобоган спреман.

Сада вам остаје само то да из мале кашике пуштате капљице воде с врха тобогана. Видећете да ће се капљице котрљати између књига различитом брзином, не раздвајајући се нити се упијајући у хартију.

Врач погађач

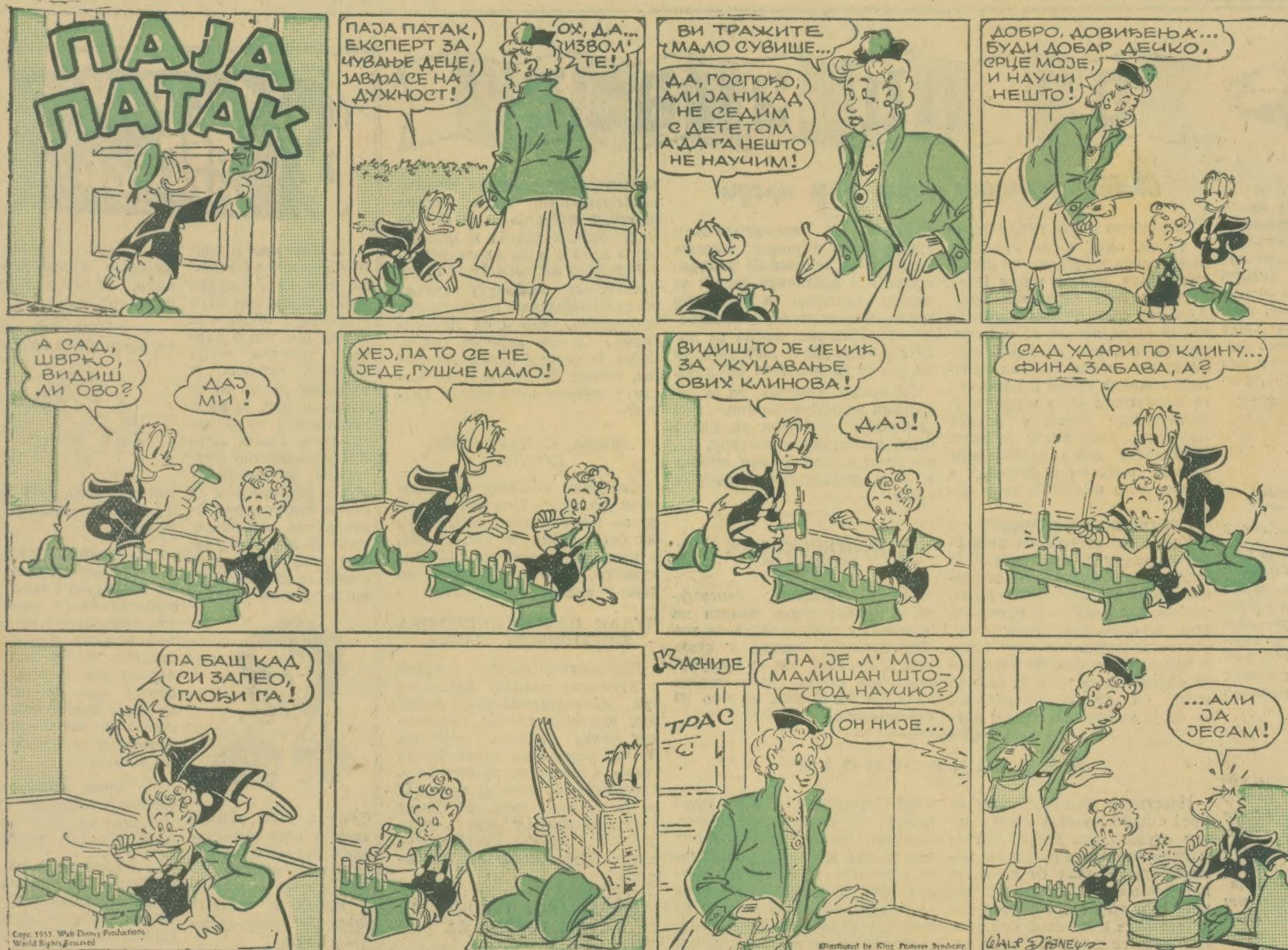
Решите неком од другова да стегне у једну шаку паран број металних динара, а

ЗАНИМЉИВО ПУТОВАЊЕ

Ево једног занимљивог путовања. Треба поћи с леве или десне стране лавиринта на супротну страну, али да се притом не нађе на више од дванаест препрека. Три-

наеста је довољно да ис- избаци из игре. Да не бисте кварили слику док се не у- вежбате, ставите преко ње провидну хартију и по њој тражите прави пут.

ЈАДНЕ ГУСКЕ

— Шиљо, хоћеш ли ми рећи чиме кљукаш своје гуске? — пита Хорације.

— Шта ће ти то? — чули се Шиљо. — Да нећеш и ти да се бавиш гајењем гусака?

— Не, него ми је лекар препоручио да мало омршавим, па бих желео да имам твоје средство за мршављење.

РАЗУМЕО ГА НА СВОЈ НАЧИН

— Позајми ми две хиљаде динара, — вели Пера Ждера Попају. — Хитно су ми потребне.

— Жао ми је што морам да те одбијем, али из принципа не дајем новац на зајам. Него, ако ти је баш толико хитно могао би да заложим зимски капут. Сад је и онако лето.

— Па добро, — пристаде Пера. — Дај ми макар и зимски капут!

НА ОПРЕЗИ

— За који клуб навијате? — пита нови берберин бријачу Микија.

— За онај за који и ви, — одговори Мики.

— Како то? Па ви не знате за који клуб ја навијам.

— Не знам, али ви држите бријач у руци!

Који је ОДГОВОР шачан

КОЛИКО ЈЕ РОМАНА НАПИСАО СВЕТОЛИК РАНКОВИЋ?

пет
три
један
ниједан

СТЕРЕОБАТ је: део зграде старозрчки песник назив за један хемиски елемент византиски адмирал

РАДАН је: старо народно име планина у Босни шкољ река у Македонији

ОДГОВОР

СВЕТОЛИК П. РАНКОВИЋ написао је три романа: „Горски цар“ (1897), „Сеску учитељицу“ (1898) и „Порушене идеале“ (1900). У „Горском цару“ он је оцртао једно друштвено зло у Србији прошлог века — хајдучију, која је била завладала на шумадијском селу осамдесетих година.

СТЕРЕОБАТ је унутрашњи део темеља код класичних храмова. Тај део се налази под целом зградом, испод такозваног стилобата, а израђен је од ложијег камена. Стилобат је код класичних храмова спољна облога темеља од бољег камена. Темељ је издигнут над тереном и обично окружен непарним бројем степеница високих 30—60 сантиметара. Дорски стуб нема стопу, те изгледа као да је изникло из стилобата.

РАДАН је шкољ у Јадранском Мору, северно од севернога краја острва Муртера. Он је округластог облика, висок је 66 метара, под вегетацијом је и без насеља. У пречнику има 700 до 1150 метара, а површина му је 0,54 квадратна километра.

WALT DISNEY'S СЕДАМ ПАТУЉАКА и ГУСАР

НАСТАВИЋЕ СЕ